

ще одним стартовим сигналом для холодної війни.

Сталін намагався використати недосвідченість Трумена та Еттлі

Ви вже непрямо згадали, але проговоримо ще раз: Потсдамська конференція стала першою для Гаррі Трумена як президента США, а в британській делегації просто під час переговорів змінився лідер, замість Вінстона Черчилля прем'єром став Клемент Еттлі. Ці кадрові зміни, зміна осіб на чолі країн-переможниць відіграли якусь роль?

Це важливий фактор, оскільки він давав Сталіну впевненість, що ситуація розвивається на його користь. Він інтерпретував це як слабкість демократій, які серед вирішальних подій у результаті виборів змушені змінювати керівництво, і зробив ставку на недосвідченість Трумена та Еттлі, принаймні у сфері міжнародної політики.

Але й навпаки: усвідомлення експансіоністських намірів Сталіна переконало діячів Заходу узгодити та прокреслити червону лінію. Хоча Польща залишилася в радянській зоні впливу, червоною лінією став підхід до Німеччини, де між країнами-переможницями більше не було спільного знаменника, тому було вирішено, що кожен у власній зоні окупації чинитиме як заманеться.

Ми маємо справу зі зміною людей на самій верхівці, але нікуди не зникли з американської та британської делегацій ні провідні дипломати, ні експерти з регіону. Я б сказав, що Сталін переоцінив слабкість демократії. Британці та американці об'єднали свої німецькі зони окупації в Бізонію та зайнялися там відновленням зруйнованого та демократизацією у західному розумінні цього слова, відмовившись від вимоги репарацій. Загалом особистості - це істотний фактор, але переоцінювати його не варто.

Читайте також: **Путін мріє про «другу Ялту»**

Мир не досягається миттєво

У книзі "Про війни та про те, як їх закінчити" ви пишете, що кінець війни - це затяжний процес. Закінчення Другої світової війни це також стосується? Якою мірою повоєнна динаміка визначалася міжурядовими домовленостями?

Саме кінець Другої світової війни є особливо яскравим прикладом, що досягнення миру - це тривалий та суперечливий процес. Спочатку в Потсдамі домовилися про проведення в майбутньому окремих конференцій та підписання мирних договорів із колишніми ворогами. Але у випадку Німеччини, з увагою до її поділу та утворення двох німецьких держав на тлі холодної війни нічого з цього не сталося. Можна сказати, що договір "Два плюс чотири" (ФРН та НДР з одного боку, СРСР, США, Великобританія, Франція - з іншого) - це міжнародно-правовий документ, який відносно нагадує мирний договір. Але і він був підписаний лише через 45 років, у 1990 році!

Політичні підсумки таких конференцій не говорять нічого про те, чи вірять окремі люди чи суспільства загалом у настання миру, чи образ ворога продовжує жити в голові. Примирення та справедливості щодо жертв і злочинців потребує зміни поколінь, це питання десятиліть - достатньо згадати про стосунки німців та французів, німців та поляків. Незабаром після підписання Версальського миру в 1919 році південноафриканський політик і дипломат Ян Сметс чітко сформулював, що справжня робота над миром починається лише тоді, коли засихає чорнило на мирних договорах.

У тій же книзі ви писали про багато варіантів того, як і чим закінчиться війна в Україні. Всі ці опції, як і раніше, актуальні?

Після 1945 року суттєво знизилася частка війн, які закінчуються класичним мирним договором. Дедалі більше конфліктів завершується більш-менш крихким перемир'ям чи резолюцією ООН, як Корейська війна, потім війна у В'єтнамі, потім ірано-іракська. Активна фаза насильства припиняється, але вона триває на нижчому рівні. За цим стоїть спроба багатьох учасників оминати необхідність брати на себе міжнародно-правові зобов'язання та скористатися припиненням вогню, щоб через декілька років зробити нову спробу досягти своєї мети.

||

Вінстон Черчилль, Гаррі Трумен і Йосип Сталін перед палацом Цецилієнгоф у Потсдамі, де 1945 року пройшла післявоєнна конференція. Фото: akg-images/picture alliance

На наших очах відбулася ерозія міжнародного права

Таке крихке перемир'я без достатніх гарантій безпеки для України, з нижчим статусом, аніж повноцінний мирний договір, мені видається цілком реалістичним сценарієм. Воно дозволить Росії в наступні роки зробити спробу досягти того, що вона не змогла раніше. У її розпорядженні потенційно буде цілий арсенал методів асиметричного насильства. У цьому я бачу велику відмінність від закінчення воєн у колишні часи: на наших очах відбулася ерозія міжнародного права, яке могло стабілізувати та утримувати сторони в рамках мирних угод.

Наступний аспект - сьогодні ми більше не маємо справу з класичними міждержавними війнами. Тепер це "нові війни", в яких міждержавні конфлікти поєднуються з громадянськими війнами, етнічно мотивованим насильством, тероризмом, кібератаками. Для цих "нових воєн" класичний інструментарій міжнародного права, який в своїй основі заточений під війни європейських країн один проти одного, справді об'єктивно не підходить.

Читайте також: **У Трампа переконують Україну, що територіальні поступки неминучі. Чи дійсно це так?**

Ви можете собі уявити за підсумками російсько-української війни, а може, і нинішньої ізраїльсько-палестинської конференції на кшталт Потсдамської?

Конференції, звісно ж, будуть. Питання в тому, чи можуть такі конференції закінчитися укладенням договору, що зобов'язує, який усі планують виконувати, і відповідно досягненням миру. У минулих конфліктах важливим чинником могла стати наявність потужного посередника, який був готовий брати участь у втіленні в життя умов цього договору. Такого потужного посередника, який заслуговує на довіру, у випадку війни в Україні я уявити собі не можу.

На Близькому Сході ситуація дещо відрізняється - там вже продумане конкретне рішення, на яке можна хоча б спертися: дві держави для двох народів. Зараз у Парижі та Лондоні нарощують тиск щодо офіційного визнання Палестинської держави. І з 1945 року в цьому регіоні накопичено значно більше досвіду. Там багато посередників, це територіально дуже невеликий конфлікт, що полегшує створення зони безпеки з міжнародною участю. На російсько-українському кордоні протяжністю в тисячі кілометрів реалізувати таке буде складніше. І хто буде посередником? Все це робить закінчення конфлікту довкола України набагато менш уявним і передбачуваним.

Перед таким агресором, як Путін, треба окреслювати червоні лінії

Чи є, незважаючи на всі відмінності, якісь уроки, які західні країни могли б засвоїти з Потсдамської конференції або взагалі з того, що відбувалося після Другої світової війни?

Їх два. Перший - існування відчутної небезпеки, "асиметричних поступок", які не заспокоюють агресора, який вирішив воювати. Це урок з Мюнхенської угоди 1938 року, коли Лондон і Париж заплатили суверенітетом Чехословаччини в надії зберегти мир. Але як Гітлер вважав це слабкістю демократії, так і Сталін у Потсдамі виходив з того, що демократії, у підсумку, занадто слабкі, щоб зупинити його агресивну експансію. З агресором, таким як зараз Путін, можна мати справу, тільки окресливши червоні лінії і володіючи переконливою системою стримування.

Читайте також: **Дипломатична небезпека: спецпосланець Трампа покладався на кремлівських перекладачів у переговорах з Путіним**

Це потрібно проговорити якомога чіткіше, з огляду на те, наскільки суперечливим це виявилось в рамках німецької внутрішньополітичної дискусії. Якими б зрозумілими не були мотиви пацифізму, наївність щодо путінської Росії дозволити собі не можна. Ми всі хочемо стабільного миру, але мир, який побудований на поступках без відповідних компенсацій, - це гнилий мир. Він може навіть збільшити ймовірність більш масштабної війни.

Другий урок полягає в тому, що про ці червоні лінії потрібно чітко повідомляти. Їхне порушення має неминуче і послідовно каратися, щоб принципи стримування переконливо функціонували. Стосовно Росії в найближчому майбутньому це матиме величезне значення. Росія не буде сприймати демократичний Захід серйозно, якщо він без опору здасть принципи суверенітету і територіальної цілісності. Послідовна прихильність принципам стримування необхідна, щоб уникнути великої війни.

Аркадій Анатольєв, опубліковано у виданні **Deutsche Welle**

Читайте також:

- **Путін запропонував державам-засновникам ООН новий Потсдам**
- **Професор історії Сергій Плохій: Переемогою України буде збереження нації, держави, ідентичності та свободи вибору**
- **Доведеться воювати. Письменник Сайгон: "Свій страх і тривожні відчуття можна конвертувати у щось більш конструктивне"**
- **Чи міг саміт «надій і скандалів» 14 років тому в Бухаресті врятувати Україну?**
- **На поклін до диявола. Як Генсек ООН Антоніу Гутерріш легітимізує фашистський режим Путіна**
- **Імперіалізму не можна поступатися. Привид Мюнхенської угоди знову**

||

ходити по Європі

Share 0

Читайте «Аргумент» в **Facebook** и **Twitter**

Если вы заметили ошибку, выделите ее мышкой и нажмите **Ctrl+Enter**.

Коментарі

НОВИНИ ПАРТНЕРІВ

РЕКЛАМА

ВІДЕО

Про що не можна було жартувати в СРСР

HEAVY SHOT, VAMPIRE, NEMESIS: як «Баба Яга» б'є ок*пантів

Воюєш? Плати більше! 50к за оренду і космічні комісії: як виглядає ринок житла на фронті?

[Головна](#) [Про сайт](#) [Опитування](#)

© 2011 «АРГУМЕНТ»

Републікація матеріалів: для інтернет-видань обов'язковим є пряме гіперпосилання, для друкованих видань - за запитом через електронну пошту. **Посилання або гіперпосилання повинні бути розташовані при використанні тексту - на початку використовуваної інформації, при використанні графічної інформації - безпосередньо під об'єктом запозичення.** При републікації в електронних виданнях у кожному разі використання вставляти гіперпосилання на головну сторінку сайту argumentua.com та на сторінку розміщення відповідного матеріалу. За будь-якого використання матеріалів не допускається зміна оригінального тексту. Скорочення або перекомпонування частин матеріалу допускається, але тільки в тій мірі, якою це не призводить до спотворення його сенсу.

Редакція не несе відповідальності за достовірність рекламних оголошень, розміщених на сайті, а також за вміст веб-сайтів, на які дано гіперпосилання.

Контакт: uargumentum@gmail.com